

O EVALUARE ASUPRA DICTATURII MAREȘALULUI ION ANTONESCU (1940-1944)

Florin IORDĂCHIȚĂ*

OVERVIEW OF THE DICTATORSHIP OF MARSHAL ION ANTONESCU (1940-1944) (Abstract)

Ion Antonescu took over full power in September 1940, with the crucial help of Germany, forcing king Carol II to leave the country.

The most important decision of Antonescu in 1940 was to join the Axis Berlin-Roma-Tokyo, in November 1940. This was the only way for Romania, which was also extremely important for German war machinery because it had the largest oil reserves in Europe outside the Soviet Union. The German Wehrmacht could not continue the war without securing the vital oil area of Prahova Valley.

The main purpose of Antonescu was to restore the crippled borders of Romania. The next critical decision for the Romanian dictator was to join German forces in the invasion of the Soviet Union in June 1941. The Romanian army sustained heavy loses during the campaign of 1941, especially because the lack of modern artillery, tanks and aviation. The most controversial decision of Antonescu was to continue the war against the Soviet Army beyond the river Nistru. The leaders of opposition, like Iuliu Maniu and Dinu Brătianu, were outraged by this decision, and sent many written protests against what they considered a huge mistake.

Antonescu was convinced by Hitler's cunning delusion that after the victorious war against the bolshevism, Romania would reunite with the Northern Transylvania, taken by Hungary. Similarly, Hitler secretly promised Hungarian leaders the Southern Transylvania, forcing them to increase the economic and military war effort against the Soviet Union.

Another fatal decision of Antonescu was to start the persecution of the Romanian Jews, especially by evacuating them from Basarabia and Bucovina to the East of Nistru river. The Holocaust in Romania had a dire impact: around 200,000 Jews were murdered by Romanian authorities, even if Antonescu refused to sent all the Romanian Jews to the death camp of Belzec.

In December 1941 Antonescu decided to sent a huge number of Romanian troops deep into the Russian territory, to help the German Army in the 1942

---

* Profesor doctor, Colegiul Tehnic „Anghel Saligny”, Roșiorii de Vede, jud. Teleorman; președinte al filialei Teleorman a Societății de Științe Istorice din România.

campaign. The result of this insanely decision was the worst military catastrophe in Romanian history: the battle of Stalingrad, where almost 200,000 Romanian soldiers were killed, wounded and captured. In 1943 Antonescu refused to sent new troops on the Eastern Front. In August 1944 Antonescu still refused to end the war against the Allies. Thus he was arrested by king Mihai I and Romania stopped the war against Soviet Union and its allies.

Keywords: Antonescu, Hitler, Soviet Union, war, communism, Holocaust.

Mareșalul Ion Antonescu reprezintă, probabil, cea mai controversată personalitate din întreaga istorie a românilor, suscitând cele mai diverse și contradictorii aprecieri, acoperind toată gama de la «salvator al neamului» la «criminal de război». Explicația acestei controverse a contemporanilor și, apoi, a istoricilor asupra persoanei și politicii mareșalului se datorează în bună măsură faptului că guvernarea sa (5 sept.1940 – 23 aug.1944) s-a suprapus cu una din cele mai periculoase, complexe și imprevizibile perioade din trecutul României, când statul și chiar poporul român mergeau realmente pe muchia dintre supraviețuire și anihilare, când alte state și popoare din preajma României – ca polonezii, balticii, grecii, cehii, etc.– dispăreau înghițiți de cei doi coloși totalitari, Germania hitleristă și Uniunea Sovietică stalinistă¹.

Preluarea puterii de către generalul Ion Antonescu (septembrie 1940)

Cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord și a Nordului Transilvaniei a discreditat profund regimul lui Carol al II-lea, dar nu a atras automat și prăbușirea sa. Regele avea o ambiție devoratoare de a rămâne în fruntea statului, o parte din cadrele superioare ale armatei – oameni promovați de suveran de-a lungul anilor – îi erau încă fideli, iar opoziția tradițională, reprezentată de nucleele PNT-ului și PNL-ului, era prea slabă pentru a organiza detronarea lui Carol al II-lea.

---

¹ Dintre numeroasele lucrări și surse consacrate guvernării mareșalului Ion Antonescu recomandăm: Gheorghe Magherescu, *Adevărul despre Mareșalul Antonescu*, București, Editura Păunescu, 1991; *Antonescu-Hitler. Corespondență și întâlniri inedite (1940-1944)*, ed. Vasile Arimia, Ion Ardeleanu, Ștefan Lache, București, Editura Cozia, vol.I-II, 1991; Gheorghe Barbul, *Memorial Antonescu. Al treilea om al Axei*, Iași, Institutul European, 1992; Florin Constantiniu, Alesandru Duțu, Mihai Reteagan, *România în război (1941-1945). Un destin istoric*, București, Editura Militară, 1995; Generalul Ion Gheorghe, *Un dictator nefericit. Calea României către statul satelit*, București, Editura Machiavelli, 1996; Marcel-Dumitru Ciucă, *Procesul Mareșalului Antonescu. Documente*, București, Editura Saeculum, vol.I-III, 1995-1998; Constantin Pantazi, *Cu Mareșalul până la moarte. Memorii*, București, Editura Publiferom, 1999; Dennis Deletant, *Aliatul uitat al lui Hitler. Ion Antonescu și regimul său (1940-1944)*, București, Editura Humanitas, 2008; *Istoria Românilor*, vol.X, *România în anii 1940-1947*, (coord. Dinu C. Giurescu), București, Editura Enciclopedică, 2008; *Stenogramele Ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu*, București, Arhivele Naționale ale României, vol.I-XI, 1997-2007.

În acest context a survenit decizia conducerii Reichului hitlerist de a impune în fruntea României o persoană de încredere, care să alinieze țara noastră intereselor economice, politice și militare ale Germaniei naziste. Hitler nu avea nici o încredere în Carol al II-lea, de aceea avea nevoie de îndepărtarea acestuia de la putere și înlocuirea sa cu o personalitate care să asigure ordinea și disciplina. România, cu valea Prahovei, reprezenta cea mai importantă zonă petrolieră din Europa din afara spațiului sovietic! Wehrmachtul, bazat pe tancurile și avioanele care consumau cantități uriașe de benzină, nu își putea desfășura operațiunile fără aprovizionarea ritmică și sigură cu petrolul românesc. Fie România trebuia să fie ocupată direct de Germania, fie urma să îi devină un satelit! Preferabilă pentru Hitler era a doua variantă, căci scutea Germania de a menține în România o uriașă armată de ocupație. Iar în ecuația geopolitică din Estul Europei intervenea cealaltă mare putere, Uniunea Sovietică, care avea pretenții hegemonice în zona România-Balcani-Strâmțori. O confruntare decisivă germano-rusă era țelul suprem al lui Hitler, formulat încă din 1925, în *Mein Kampf*. Pentru aceasta era necesară cooperarea armatei române, ceea ce era exclus în cazul ocupării României și a desființării sale ca stat suveran. Până la declanșarea războiului dintre cele două mari puteri, Uniunea Sovietică nu trebuia provocată prin ocuparea directă a României de către Reich, fapt ce ar fi iritat excesiv conducerea de la Kremlin.

În general, viziunea lui Hitler asupra țărilor din sud-estul Europei era ca acestea să rămână în afara războiului purtat de Reich contra Poloniei și Uniunii Sovietice (în Est) sau a Marii Britanii și Franței (în Vest). Aceste țări mici și mijlocii din sud-estul Europei, precum Ungaria, România, Iugoslavia sau Grecia, trebuiau să aprovizioneze Germania cu materii prime vitale pentru derularea războiului: petrol, cereale, lemn, animale și minerale. De aceea, ele trebuiau să devină sateliți ai Germaniei, dar să nu se implice în război, tocmai pentru că rolul lor esențial era unul economic, nu militar.

Iată așadar rațiunile pentru care Hitler căuta în vara lui 1940 să aducă România în orbita sa printr-o mutare pe cât de simplă, pe atât de decisivă: înlocuirea regelui Carol al II-lea cu un general care să se bucure de încrederea armatei române și care să fie dispus la o colaborare strânsă cu Reichul.

Cedarea Basarabiei și a Nordului Bucovinei de la sfârșitul lunii iunie 1940 a produs o criză profundă în opinia publică din România. În acest context de discreditare a regimului regelui Carol al II-lea, figura generalului Ion Antonescu s-a impus în prim plan, ca un om incoruptibil, patriot, adversar implacabil al regelui și a camarilei sale și virtual premier – capabil să restabilească ordinea și moralul țării. Regele l-a perceput imediat pe general ca un potențial pericol la adresa tronului său (sau cel puțin a puterilor sale discreționare) și, foarte probabil, s-a decis să îl lichideze! Carol al II-lea nu era omul care să dea înapoi de la o astfel de soluție – o demonstrase îndestul în privința raporturilor sale cu Legiunea: era capabil să calce pe cadavre ca să își păstreze puterea. Norocul generalului Antonescu a fost faptul că el deja intrase în vizorul ministrului german la București,

Wilhelm Fabricius, fiind considerat un posibil urmaș al regelui la conducerea țării, pe care să o alinieze la politica Axei².

La sfârșitul lunii august Antonescu a părăsit mânăstirea Bistrița din Vâlcea, unde se afla în domiciliu forțat și a pornit spre București. La 3 septembrie 1940, primind diferite sugestii de soluționare a crizei politice, regele s-a decis să încredințeze puterea generalului Antonescu, dușmanul său implacabil, pe care l-a însărcinat a doua zi cu formarea guvernului. Antonescu i-a cerut însă pe 5 septembrie puteri discreționare regelui. Era împins spre această cale nu numai de dorința sa personală de putere, dar și de Fabricius, care dorea înlăturarea regelui Carol. Mai mult, Antonescu primea din toate părțile – și de la germani, și de la Iuliu Maniu, și de la liberali – îndemnul de a-l obliga pe rege să abdice.

În final, în zorii zilei de 6 septembrie, după un moment de mare tensiune, în care Carol a încercat, din nou, lichidarea fizică a generalului, Antonescu obținea abdicarea acestuia. Curând, regele și câțiva acoliți părăseau țara, urmăriți până la graniță de un detașament de legionari care urmărea asasinarea sa.

Prima acțiune importantă a noului conducător a fost să execute clauzele Dictatului de la Viena, adică să evacueze oficial Nordul Transilvaniei³.

Problema aderării la Axa Berlin – Roma – Tokyo

Hotărârea lui Antonescu de aderare la Pactul Tripartit din noiembrie 1940 nu a întâmpinat o opoziție serioasă în rândul societății românești⁴. Era și un moment

---

² Fără intervenția promptă a lui Fabricius și a lui H. Neubacher, care l-au avertizat pe Carol al II-lea să nu îl lichideze pe Antonescu, foarte probabil că acesta ar fi avut soarta lui C.Z. Codreanu! De aceea, când Antonescu a fost arestat la 9 iulie din ordinul regelui, cu scopul de a-l executa, Fabricius a intervenit prompt, avertizându-l pe suveran că un astfel de gest ar fi produs la Berlin o impresie foarte negativă. Ca atare Carol al II-lea, intimidat, s-a mulțumit doar să-l plaseze pe general sub arest, la mânăstirea Bistrița, din nordul Olteniei. Fabricius a păstrat legătura cu Antonescu în vara celui an, ba chiar a inițiat o serie de tratative cu generalul pentru a trasa principiile de bază ale unei viitoare colaborări. Faptul că s-a intrat în detalii în cursul negocierilor arată cât de serios privea diplomatul nazist perspectiva preluării conducerii României de către generalul deocamdată captiv. Mai târziu, Antonescu avea să se refere în mod repetat la sprijinul crucial oferit de Fabricius în vara anului 1940, atât în ceea ce privea protecția față de intențiile sumbre ale regelui față de persoana sa, cât și susținerea în vederea preluării puterii absolute și a înlăturării regelui Carol al II-lea. Vezi Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu*, București, Editura Humanitas, 1994, p. 110. 111. În ședința de guvern din 27 sept. 1940, Antonescu recunoștea: „M-a ajutat d.Fabricius enorm la lovitura de Stat. Dacă nu făcea așa, eu eram omorât și Carol era pe tron” (*Stenogramele...*, vol. I, p. 114).

³ În iunie 1940 Antonescu era de părere că armata română trebuia să lupte împotriva Uniunii Sovietice și să nu cedeze Basarabia. Acum însă, aflat într-o situație similară cu a regelui din iunie 1940, a adoptat exact soluția acestuia: cedarea fără luptă. Era împede pentru el că preluarea puterii era imposibilă fără a se supune acestui imperativ al Germaniei și era conștient că lupta armată se putea sfârși tragic din cauza situației în care se găsea armata, complet nepregătită după un deceniu de deturare a fondurilor destinate înzestrării ei de către rege și camarila sa. La 1 septembrie 1940 Antonescu îi spunea lui Valer Pop că nu se putea rezista militar „deoarece el cunoștea mai bine decât oricine dezorganizarea morală și materială a armatei și știe că în cazul unui conflict armat s-ar fi expus unei debandade umiltoare” (Valeriu Pop, *Amintiri politice (1936-1945)*, București, Ed. Vastala, 1999, p. 104).

extrem de periculos pentru România, când însăși existența sa ca stat era pusă sub semnul întrebării. Cele trei pierderi teritoriale din vara anului 1940 nu însemnau și sfârșitul pretențiilor teritoriale ale vecinilor noștri, Uniunea Sovietică, Ungaria și Bulgaria.

Ion Antonescu a luat singura decizie rațională din acel moment, acela de a se alătura Axei Berlin-Roma-Tokyo. Avea oare de ales România o altă cale? Comparația cu țările din Estul Europei este utilă. Bulgaria, spre exemplu, a putut amâna aderarea la Pactul Tripartit până la 1 martie 1941, dar nu a participat la războiul antisovietic. Finlanda nu a aderat niciodată la Pact, deși s-a implicat în războiul contra URSS. Dar aceste țări aveau un avantaj geografic comparativ cu România: nu reprezentau un spațiu pentru lansarea de către Wehrmacht a operațiunii „Barbarossa” (invadarea URSS) și nu posedau materii prime vitale precum petrolul românesc. Hitler trebuia să fie absolut sigur de fidelitatea României, atât pentru protejarea perimetrului petrolier din Valea Prahovei (de care a fost realmente obsedat din momentul declanșării războiului și până la moartea sa), cât și pentru asigurarea unei lansări de succes a flancului sudic al armatei sale de invazie contra Uniunii Sovietice. Mai ales că, în concepția lui Hitler, frontul din Ucraina reprezenta un sector de înaltă prioritate în războiul antisovietic, mai important decât însăși cucerirea Moscovei!

Toate aceste considerente făceau complet inacceptabil pentru Hitler scenariul în care România refuza să se alinieze ferm intereselor strategice ale Reichului său, prin aderarea la Pactul Tripartit. Führerul nu a presat Finlanda să facă același lucru, știind că oricum avea asigurată cooperarea armatei finlandeze contra Uniunii Sovietice. Ocuparea directă a Norvegiei îi asigura securitatea fluxului de fier suedez, la fel de vital pentru mașinăria sa de război ca și petrolul românesc, cromul iugoslav sau bauxita maghiară. Cât despre Bulgaria, Hitler s-a mulțumit cu aderarea sa la Pact și exploatarea resurselor sale economice (ca și a poziției geo-strategice importante în asigurarea controlului asupra Peninsulei Balcanice), fără a o forța să trimită trupe pe Frontul de Est. În plus, Bulgaria putea fi folosită ca un mijloc de presiune contra României sau Iugoslaviei, în caz de ezitare a acestor țări de a răspunde pe deplin solicitărilor Germaniei naziste.

Cazul Iugoslaviei este elocvent pentru situația unei țări răsăritene care a refuzat supunerea față de voința lui Hitler. Deși această țară a acceptat – după îndelungate presiuni ale naziștilor – să adere la Pactul Tripartit în martie 1941, o lovitură de stat a retras țara din această legătură cu Reichul, la numai câteva zile de

---

⁴ Cu excepția unui protest scris al lui C.I.C. Brătianu, care nu avea cum să schimbe opiniile lui Antonescu. De altfel, Brătianu nu putea formula o alternativă realistă la aderarea României la Pactul Tripartit. Despre divergențele de opinii între Ion Antonescu și cei doi lideri ai partidelor istorice vezi Mareșal Ion Antonescu, *Epistolarul Infernului*, București, Editura. Viitorul Românesc, 1993; Ion Calafeteanu (ed.), *Iuliu Maniu-Ion Antonescu. Opinii și confruntări politice (1940-1944)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994; Mihai Fătu, *Antonescu și Opoziția (1940-1944)*, Alexandria, Editura Tipoalex, 2000. La 21 septembrie 1940, Antonescu declara în ședința de guvern: „noi mergem 100% până la moarte alături de Axă. Ori triumfăm cu Axă, ori cădem cu Axă” (*Stenogramele...*, vol. I, p. 70).

la semnarea ei. Reacția lui Hitler a fost cumplită: a ordonat cucerirea imediată și dezmembrarea Iugoslaviei, ca și represalii sălbatice asupra Belgradului, devastat de Luftwaffe. Este dincolo de orice îndoială că dacă România ar fi urmat calea Iugoslaviei, ieșirea din Pactul Tripartit ar fi atras instantaneu ocuparea și dezmembrarea României între Germania, Ungaria și Bulgaria.

Antonescu era prin formație și convingeri francofil, dar în vara anului 1940 s-a convertit din interes la germanofilie, în urma prăbușirii armatei franceze în fața Blitzkriegului german⁵. Din acest moment și până la sfârșit el a avut un amestec de teamă și admirație față de Wehrmacht, considerând, alături de un numeros grup din elita politică și intelectuală a României, că țara noastră numai prin alinierea la politica Germaniei mai putea supraviețui. Concepția despre lume a lui Antonescu a căpătat astfel, în vara anului 1940, forma sa definitivă: peste stratul de antisemitism și anticomunism din tinerețe s-a adăugat teama de Germania și de forța ei militară, ca și admirația față de „supraomul” și „salvatorul” Germaniei, cel care a ridicat această țară la rangul de superputere mondială – Adolf Hitler. Treptat, Antonescu a reușit (cu o putere de autosugestie uluitoare) să creadă că el era alesul Providenței pentru a salva România așa cum Hitler o făcuse cu Germania.

Decizia de intrare în războiul antisovietic

La 22 iunie 1941 se dezlănțuia cel mai sângeros război din istorie: invadarea Uniunii Sovietice de către Wehrmachtul nazist. Din prima zi intra în luptă și armata română, cu scopul de a elibera Basarabia și Nordul Bucovinei. Această hotărâre a

---

⁵ Francofilia notorie a generalului Antonescu a determinat cercurile naziste să ezite o vreme acceptarea sa ca om de încredere pro-german! Antonescu știa bine limba franceză, dar „nu cunoștea o boabă de germană”, cum mărturisea Gh. Barbul. Cel mai fascinant jurnal scris vreodată în România în timp de război, cel al profesorului și fruntașului țărănist Ioan Hudiță, ținut zilnic, cu regularitate, timp de zeci de ani, pe mii și mii de pagini, a înregistrat mărturi importante despre guvernarea Antonescu și personalitatea acestuia. Astfel, la 26 mai 1940, Hudiță nota cuvintele spuse atunci de Iuliu Maniu: „Formula Antonescu a căzut ieri din cauza opoziției lui Fabricius”. La 3 iulie 1940, Maniu spunea că Antonescu este „foarte ambițios și mie nu-mi inspiră încredere; în timpul din urmă s-a văzut și cu Fabricius în câteva rânduri”. La 22 septembrie 1940 Antonescu îi mărturisea convingerile sale intime lui Hudiță, pe care îl cunoștea din 1932: „armata germană este invincibilă și odată căzută puterea militară franceză, nu mai există în toată lumea o armată care să se poată compara cu cea germană... Singură armata franceză se putea măsura cu dânsa, dar ea n-a luptat fiind roasă de cancerul comunist... În sufletul meu sunt un mare francofil și mă doare mult prăbușirea ei”. Un mijloc eficace prin care Hitler îl impresiona pe Conducător cu forța militară germană era menționarea formidabilelor „arme secrete” pe care arsenalul nazist le avea în preparare! Astfel, la 25 ianuarie 1941 Hudiță nota despre întâlnirea Hitler-Antonescu din 14 ian.1941: „Hitler i-ar fi lăsat a înțelege că foarte curând va dispune de arme secrete, care îi vor asigura victoria contra globului întreg”. La 25 aprilie 1941 Antonescu le spunea lui Hudiță și doctorului N.Lupu că „sufletește e și azi un mare francofil” dar singura soluție este „alături de Hitler, chiar dacă ar avea unele îndoieli în adâncul sufletului său, căci dacă ne-am opune am fi șterși, în mai puțin de o săptămână, de pe harta Europei. Alături de germani mai putem salva ceva; mergând contra lor, ne sinucidem pur și simplu.” Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 1 ianuarie 1940-6 septembrie 1940*, Iași, Institutul European, 1998, p. 166, 227. Idem, *Jurnal politic. 7 septembrie 1940-8 februarie 1941*, Iași, Institutul European, 2000, p. 55, 242. Idem, *Jurnal politic. 9 februarie-21 iunie 1941*, Iași, Institutul European, 2002, p. 90.

lui Antonescu, de a implica România în războiul antisovietic, a întrunit consensul forțelor politice românești, deși el singur a fost cel care a luat efectiv decizia.⁶ Chiar și marele său oponent, Iuliu Maniu, era convins că dacă armata germană ocupa singură Basarabia, era foarte problematic dacă Reichul nazist ar mai fi cedat României această provincie. De aceea trebuia ca armata română să se implice în operațiunile militare și să treacă Prutul – cea mai sigură garanție pentru revenirea la trupul patriei a acestor teritorii pierdute în iunie 1940.

O problemă importantă este de a lămuri când anume s-a decis Antonescu să implice armata română în războiul antisovietic, alături de Germania. Răspunsul surprinzător este că încă înainte de preluarea puterii de către general!⁷ Încă din vara lui 1940 Antonescu, prin tratativele secrete cu emisarii germani, pune bazele alinierii României la politica Germaniei și, mai mult, își arăta disponibilitatea totală de a implica țara sa în „cruciada” antibolșevică. Va fi fost, poate, un element important care a determinat cercurile naziste să îl accepte pe general ca cel mai prețios om politic progerman, capabil să asigure cooperarea României cu cel de-al Treilea Reich.

Odată preluată puterea, generalul Antonescu a intensificat „presiunile” asupra conducerii Reichului, pentru a determina începerea războiului antisovietic.⁸ Antonescu se temea că războiul germano-sovietic s-ar putea să nu izbucnească, ceea ce ar fi blocat orice perspectivă de refacere a granițelor sfâșiate în 1940. Pentru noul conducător al României, singura șansă ca țara să se reîntregească era declanșarea acestui război, ceea ce i-ar fi permis să intre în istorie ca un adevărat salvator și restaurator al României.

Avantajele aduse de începerea războiului antisovietic erau enorme, din punctul de vedere al lui Antonescu. În primul rând se recuperau Basarabia și Nordul Bucovinei și se lichida URSS ca factor extern care amenința securitatea națională a României. În al doilea rând, se putea, astfel, înzestra armata română cu armament modern, de care ducea o lipsă cronică. Ori, singura țară furnizoare de armament pentru România, în acea perioadă, era Germania, care nu era cătuși de

---

⁶ După cum mărturisea mareșalul în ședința guvernului din 27 ianuarie 1944, nici măcar Șeful Marele Stat Major, generalul Ioanițiu, nu fusese informat de Antonescu despre intrarea României în război: „el nu știa exact dacă noi intrăm sau nu în război... i-am spus: *Ei, Ioanițiu, facem război, și-ți voi spune peste câteva zile momentul când pornim*” (*Stenogramele...*, vol. X, p. 83).

⁷ Șocat de momentul cedării umiltoare, fără luptă, a Basarabiei, el a pus o condiție generalului A. Gerstenberg încă din timpul tratativelor din iulie-august 1940, când avea domiciliul obligatoriu la Bistrița: avea să preia puterea numai dacă primea „hotărârea Germaniei de a face război Sovietelor”. Gerstenberg i-a adus de la Berlin „confirmarea”, după care cei doi generali „au căzut de acord în mod definitiv pentru înlăturarea Regelui și încheierea alianței româno-germane” (Valer Pop, *op.cit.*, p. 119). La 1 decembrie 1941 mareșalul le destăinuia miniștrilor săi: „Nu mergeam alături de Germania, dacă nu se angaja să facă război contra Rusiei” (*Stenogramele...*, vol. V, p. 282).

⁸ La 15 septembrie 1940 Antonescu avea o importantă întrevedere cu generalul Kurt von Tippelkirch, trimis de Hitler să evalueze starea armatei române. Conducătorul român îi declara că, după părerea sa, războiul germano-sovietic era inevitabil! Hitler nu accepta ideea livrării de armament german României. (A. Hillgruber, *op.cit.*, p.134).

puțin dispusă să facă acest lucru atâta timp cât armata română nu își releva vreo valoare concretă pentru Reich. În al treilea rând, odată învinsă Uniunea Sovietică, dovedită fidelitatea față de Reich și adus tributul de sânge românesc pe Frontul de Est contra bolșevismului, armata română putea să recupereze cu forța Nordul Transilvaniei de la Ungaria. Aceasta dacă Hitler tot nu ar fi fost convins să accepte transferul pașnic al Transilvaniei de Nord către România.

Calculul lui Antonescu avea o anume logică, deși mai târziu avea, treptat, să se dovedească profund eronat în componentele sale fundamentale: armata sovietică nu avea să fie zdrobită, Reichul nu a înzestrat armata română decât cu prea puțin armament modern, iar Hitler nu era în realitate cătuși de puțin dispus să lase România să se răfuiască militar cu Ungaria, deși în anumite momente (când avea mare nevoie de efortul militar românesc în Est) l-a încurajat pe Antonescu să creadă că așa se va întâmpla.

La toate întâlnirile sale cu demnitarii naziști, începând cu prima întrevvedere cu Hitler din noiembrie 1940, Antonescu avea să spună foarte răspicat că România era dispusă să se implice total și din prima zi într-un eventual război antisovietic. Hitler, care deocamdată cel puțin, nu avea încredere în el, s-a ferit sistematic să îi sugereze măcar ideea că va ataca Uniunea Sovietică. Antonescu însă intuia că acest lucru se va întâmpla! De aceea încă din septembrie 1940 a început o amplă operațiune de refacere, instruire și echipare a armatei⁹.

În decembrie 1940 Hitler a emis directiva de declanșare a operațiunii „Barbarossa” de invadare a Uniunii Sovietice. În viziunea sa, țările din sud-estul Europei trebuiau păstrate în afara conflictului, ele limitându-se la a furniza regulat materii prime agricole și minerale vitale economiei germane. România se încadra în acest sistem, Hitler neașteptând aproape nimic de la armata română, considerată de el aproape nulă ca valoare combativă¹⁰.

---

⁹ Imediat după prima sa întâlnire cu Hitler, Antonescu își exprima convingerea, în ședința de guvern din 26 noiembrie 1940, că războiul germano-sovietic va izbucni în primăvara lui 1941 și că România trebuia să fie gata pentru această eventualitate. *Stenogramele...*, vol. I, p. 494, 501. La 30 noiembrie 1940 Antonescu îi spunea lui Ion Mihalache, unul dintre confidenții săi, despre „iminența războiului germano-rus... [deși] el nu are nici o informație directă din partea forurilor oficiale germane, dar e convingerea lui adâncă” (Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 7 septembrie 1940-8 februarie 1941*, p. 147).

¹⁰ Spre exemplu, la 12 februarie 1941 Hitler considera că armata română „nici nu putea fi apreciată ca armată”. La 30 martie 1941 el critica pe Antonescu pentru că „și-a mărit armata, în loc de a o reduce și îmbunătăți.” A.Hillgruber, *op.cit.*, p.166-167. La prima lor întâlnire, în noiembrie 1940, Hitler îi spusese clar lui Antonescu că în eventualitatea unui război cu URSS, armata română trebuia doar să reziste „14 zile”, până ce Wehrmachtul ar fi putut interveni în sprijinul ei! (*Stenogramele...*, vol. I, p. 552). Această abordare i s-a părut orgoliosului Antonescu deosebit de umilitoare. El i-a spus Führerului atunci că în primăvara lui 1941 armata română va fi „gata de luptă”. Se subînțelegea că împotriva URSS. Din acest moment Antonescu s-a lansat într-o operațiune uriașă de mărire și înarmare a armatei române, pentru a-i dovedi lui Hitler că armata română putea deveni o forță. A fost începutul politicii dezastruoase inițiate de Antonescu, de a crea o mare armată care să lupte până la capăt contra URSS! Planificarea operațiunii de invadare a URSS arată cât de puțină încredere aveau Hitler și generalii săi în capacitatea de luptă a armatei române. Deși sectorul românesc al Frontului de Est reprezenta mai mult de un sfert din întreaga lungime a sa de la Baltica la Marea Neagră, Hitler nu

La 14 ianuarie 1941 Antonescu i-a remis lui Ribbentrop o notă în care se preciza foarte limpede: „În cazul Rusiei, România dorește să participe la acțiunile militare cu toate puterile ei”¹¹. Antonescu se autoinvita la un război la care nu îl solicitase nimeni!

La 12 iunie 1941 a avut loc a treia întâlnire dintre Hitler și Antonescu, la München. Hitler i-a expus în sfârșit aliatului său perspectiva declanșării invadării Uniunii Sovietice, declarându-i abil că „nu l-ar ruga totuși în nici un caz pe Antonescu să îi acorde sprijin” căci Wehrmachtul este înzestrat „cu cele mai bune mijloace care au existat vreodată în istorie.” Antonescu a fost cel care, încă odată, s-a autoinvitat la război, declarând că „poporul român ar fi gata să mărșăluiească până la moarte alături de Axă” și că „pune la dispoziția Führerului... toate forțele auxiliare – militare, politice și sociale ale României”, căci „dorește să lupte alături din prima zi”¹².

Antonescu luase cele mai importante decizii cu mult înainte de a le pune efectiv în practică: decizia trecerii Nistrului sau Niprului, a anexării Transnistriei (și nu mai mult), a riscării unui război cu Marea Britanie și S.U.A., le luase încă din toamna anului 1940, când aderase la Axă. Iar decizia aderării la Axă și a intrării în războiul antisovietic o luase încă înainte de preluarea puterii, în iulie-august 1940!

Problema trecerii Nistrului

Una din cele mai controversate acțiuni ale mareșalului Ion Antonescu a fost decizia sa ca trupele române să continue războiul antisovietic dincolo de Nistru, pe un teritoriu care nu mai era românesc¹³. Hotărârea sa de a intra în războiul

---

a alocat acestui segment decât 7 divizii germane, adică 5% din întreaga armată de invazie contra URSS. Ele aveau ca scop doar să întărească apărarea României în spatele Prutului, niciodată să treacă la invadarea teritoriului sovietic. Abia în 2 iulie 1941, când grosul forțelor germane din zona Ucraina (care atacaseră din Galiția) pătrunseseră adânc în teritoriul inamic în direcția Kiev, armata română și cele 7 divizii germane din România au trecut la atac!

¹¹ Valeriu Florin Dobrinescu (coord.), Ion Pătroiu, Gheorghe Nicolescu, *Relații militare româno-germane (1939-1945). Documente*, București, Editura Europa Nova, 2000, p. 106.

¹² Foarte importantă era declarația lui Hitler din aceeași întrevedere că „după terminarea conflictului, România va primi despăgubiri care, atât cât interesează Germania, nu ar avea delimitări din punct de vedere teritorial.” Era aceeași clasică manevră hitleristă de a lega mai strâns România de Germania prin oferirea Transnistriei. (*Antonescu-Hitler...*, vol. I, p. 93-102). Deja la 5 decembrie 1940 Hitler exprimase ideea de a da României teritoriul din Ucraina „pentru a o lega strâns de cauza germană” și pentru a o face să abandoneze ideea recuperării Nordului Transilvaniei. La 11 iunie 1941 Antonescu îi mărturisea ministrului României la Berlin, Raoul Bossy, că „Bugul trebuie să ne fie frontieră”, dar că nu va accepta anexiuni la Est de Bug (Raoul Bossy, *Jurnal (2 noiembrie 1940-9 iulie 1969)*, București, Editura Enciclopedică, 2001, p. 52). În ședința de guvern din 13 martie 1942 Antonescu explica limpede concepția sa despre Transnistria: „Dacă câștigăm războiul, Transnistria n-am s-o mai las din mână. Transnistria va fi spațiu vital românesc de unde am să dau afară pe toți străinii și am să aduc în locul lor români” (*Stenogramele...*, vol. VI, p. 319).

¹³ Decizie luată cu premeditare de Antonescu încă înainte de izbucnirea războiului! Astfel, la 12 iunie 1941, Ioan Hudiță nota ceea ce Conducătorul îi spusese cu câteva zile în urmă medicului său, fratele doctorului N.Lupu: „putem noi să nu mergem alături de armata germană până la capitularea inamicului?” (Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 9 februarie-21 iunie 1941*, p. 184).

antisovietic a fost primită de opinia publică și de liderii partidelor de opoziție cu simpatie și chiar entuziasm.

Pentru a analiza motivațiile lui Antonescu în implicarea României în războiul de peste Nistru și pentru a aprecia dacă acest lucru a servit interesele naționale românești, trebuie luat în calcul complexul de factori militari și politici din vara anului 1941.

OPRIREA PE LINIA NISTRULUI ERA UN NON SENS DIN PUNCT DE VEDERE MILITAR, lucru bine înțeles de Antonescu, lucru mai puțin clar pentru Iuliu Maniu și alți opozanți ai trecerii Nistrului. În războiul purtat cu mijloace moderne de luptă – aviație, artilerie grea, tancuri, nave militare cu putere de foc devastatoare – teritoriul eliberat al Basarabiei putea fi grav lovit de arsenalul militar sovietic, după ce oricum fusese transformat în scrum și ruine de Armata Roșie în retragere, care aplica tactica pământului pârjolit (ca peste tot în U.R.S.S.). Oprirea armatei române pe Nistru invita adversarul la contralovituri puternice care ar fi produs cu siguranță victime și distrugerii în plus asupra teritoriului și așa grav lovit al Basarabiei. Și în nord, finlandezii au depășit limita propriului teritoriu eliberat de sub stăpânirea stalinistă – Karelia – tocmai pentru a-i asigura securitatea împotriva replicilor sovietice, chiar dacă avansul de până la 150 km al armatei finlandeze în teritoriul Rusiei propriu-zise a fost urmat de stoparea înaintării și, ulterior, de retragerea ei pe vechea graniță ruso-finlandeză de la 1939. Mareșalul Mannerheim a refuzat apoi să continue lupta antisovietică.

În viziunea lui Hitler, antrenarea armatei române la est de Nistru avea un substrat îndelung premeditat și calculat. Încă de la prima întâlnire cu Antonescu, din noiembrie 1940, Hitler a fost neplăcut surprins că acesta a redeschis energic problema retrocedării nordului Transilvaniei, ocupat de Ungaria, și a trebuit să înceapă la rândul său o politică de amăgire a lui Antonescu, oferindu-i speranțe vagi că pierderea Transilvaniei nu era ireversibilă și că România va primi compensații la Est de Nistru.

Hitler avusese grijă să încadreze trupele române în dispozitivul de luptă al Armatei a-XI-a germane, astfel încât, când i-a solicitat lui Antonescu continuarea luptelor cu trupele române la est de Bug prin scrisoarea din 27 iulie 1941, îi prezenta situația ca și cum acesta nu putea abandona camarazii germani în plin elan ofensiv fără a periclita tot succesul operațiunii – ultimul lucru pe care și l-ar fi dorit Antonescu! „Armata a-XI-a– îi scria Hitler – împreună cu Corpul de Armată IV Român, care îi este afectat la aripa dreaptă, va înainta sub ordinele Grupului de armate Sud la Răsărit de Bug”.

Dacă Antonescu ar fi dorit ferm să se oprească la Bug, sau chiar la Nistru cum ar fi vrut Iuliu Maniu (surd la imperativele și cerințele războiului propriu-zis), ar fi trebuit ca premierul român să îl prevină din timp pe Hitler de aceasta, încă din iunie 1941– adică tocmai atunci când Antonescu își consuma toată energia pentru a-l convinge pe Hitler de valoarea armatei române și de hotărârea lui de a participa la campania antisovietică până la victorie! Antonescu înțelegea acest lucru esențial, că fără un aport substanțial al armatei române la zdrobirea regimului stalinist, chiar

în aceste luni – căci era posibil ca până la toamnă Armata Roșie să nu mai existe – România rămânea apoi fără prea mult capital politic acumulat la Berlin.

Antonescu crezuse că eliberarea Basarabiei însemna apropierea de sfârșit a operațiunilor armatei române, rămânând ca Wehrmachtul să continue curățarea spațiului sovietic de ultimele puncte de rezistență militară. Solicitarea în continuare a sprijinului armatei române de către Hitler a fost văzută de Antonescu drept o oportunitate excelentă pentru a-și dovedi loialitatea, promptitudinea și eficiența. Astfel, mareșalul Antonescu era mulțumit că Germania nu putuse îngenunchea dintr-o dată Uniunea Sovietică, lăsându-i astfel și lui o ocazie de a se manifesta și de a se evidenția pe câmpul de luptă.

La 31 iulie 1941 Antonescu îi răspundea lui Hitler: „voi merge până la capăt în acțiunea ce am pornit-o la răsărit... De aceea nu pun nici un fel de condiții și nu discut cu nimic această cooperare militară pe un nou teritoriu”¹⁴. În acele zile când se părea că U.R.S.S. își începea agonia finală, pentru Antonescu era un nonsens încheierea unei convenții militare scrise cu Hitler, în care să pună clauze și condiții care ar fi erodat capitalul politic al României acumulat la Berlin. O târguială meschină cu Germania, (în ajunul prăbușirii U.R.S.S.), nu servea intereselor naționale – considera Antonescu. Acesta deja se gândea la pasul următor: recuperarea Transilvaniei de Nord.

Mai mult, încă din noiembrie 1940 Antonescu le tot repetase liderilor de la Berlin că România va lupta până la moarte alături de Germania. Acum în sfârșit avea ocazia să lupte, așa cum își dorise: nu era deci momentul să înceapă să ridice tot felul de condiții și pretenții, ci pur și simplu să lupte, să arate că tot ceea ce declarase până atunci nu erau doar vorbe. Antonescu se angajase astfel încă din toamna lui 1940 într-un joc de convingere a conducerii Germaniei de valoarea și potențialul armatei române, încât a refuza acum solicitările germane însemna a-și nega întreaga politică din noiembrie 1940 până atunci și a părea în ochii lui Hitler un neserios pe care nu se poate conta sub nici o formă!

Armata română începea astfel luptele din Transnistria (teritoriul dintre Nistru și Bug) și la începutul lui august se angajau în asediul Odesei, cel mai mare oraș și port sovietic din această zonă. Antonescu s-a încăpățânat să cucerească Odessa fără aportul Wehrmachtului, greșeală catastrofală care avea să coste armata română zeci de mii de victime!

---

¹⁴ *Antonescu-Hitler. Corespondență*, vol. I, p.118. Hitler și Antonescu rămăseseră în egală măsură stupefiați de numărul inimaginabil de mare de tancuri, avioane și tunuri pe care Armata Roșie le posedă. La o lună de la declanșarea războiului, forțele de invazie distruseră tot atâtea avioane câte avea întreaga aviație germană, iar după două luni, de 3 ori mai multe tancuri decât avea tot Wehrmachtul! Cei doi aliați erau convinși că de acum Armata Roșie nu mai avea practic cu ce să lupte, și ceea ce rămânea de făcut în continuare era doar luarea în stăpânire a țărilor rusești, lipsite de apărare. De aici și ușurința lui Antonescu de a trimite divizia românească dincolo de Nistru și de Nipru! O lucrare clasică despre această problemă concluzionează că decizia lui Antonescu de trecere a Nistrului „a fost o decizie politică-națională-dramatică-costisitoare-inevitabilă” (Florin Constantiniu, Ilie Schipor, *Trecerea Nistrului. 1941*, București, Ed.Albatros, 1995, p. 130).

La 6 august 1941 Hitler și Antonescu se întâlneau pentru a patra oară, la Berdicev, în Polonia, pentru a discuta mersul războiului. De fapt, Hitler voia să testeze voința lui Antonescu de a se implica efectiv în continuare în războiul antisovietic. Încă odată orgoliul lui Antonescu era satisfăcut, de data aceasta prin obținerea „Crucii de Fier”, decorație pe care o primea astfel pentru prima oară în istorie un ne-german! Hitler nu i-a cerut „nimic nou” iar secretarul lui Antonescu nota: „Acțiunea română lua sfârșit la Odessa. Restul îi privea pe germani”. Astfel, Hitler îl lăsa din nou pe Antonescu să se autoinvite în continuare la luptă, și acesta se oferea „să se ocupe în sud nu numai de Odessa, ci și de Sevastopol și Crimeea”, de unde aviația rusă amenința Constanța.

La 14 august 1941 Hitler îi trimitea lui Antonescu o nouă scrisoare importantă, cerându-i să preia „siguranța teritoriului dintre Nistru și Nipru. Ar fi deosebit de prețioasă participarea unităților române repezi – Corpul de Cavalerie, Brigada mecanizată și Corpul vânătorilor de munte, la operațiile viitoare la răsărit de Nipru”. Scopul precis al acestor operații era cucerirea Crimeei „care formează pentru adversar baza sa aeriană în atacurile terenului petrolifer român”. La 17 august 1941 Antonescu îi trimitea lui Hitler o scrisoare în care accepta trimiterea de trupe române la Est de Nipru!¹⁵

Hitler avea 3 motive pentru a implica armata română dincolo de Nipru. În primul rând constatase cu surprindere că armata română chiar putea duce operațiuni ofensive! Câteva unități de elită, în primul rând corpul vânătorilor de munte, l-au impresionat prin profesionalismul lor și recunoștea astfel că Antonescu „a făcut minuni” în reorganizarea lor. Hitler dorea astfel să valorifice aceste trupe, mai ales că forța de rezistență a Armatei Roșii se dovedise mult mai mare decât fusese anticipată. În al doilea rând, prin prelungirea implicării trupelor române și maghiare pe Frontul de Est, Hitler putea obține mai ușor amânarea rezolvării conflictului româno-ungar, până după distrugerea colosului comunist. În al treilea rând, atragerea armatei române în operațiuni la Est de Nipru, în adâncul spațiului sovietic, forța România să se atașeze total de Germania și să se lanseze în războiul contra Marii Britanii. Guvernele britanic și american acceptaseră operațiunile armatei române în Transnistria, din necesitate pur strategico-militară, dar trecerea Niprului atrăgea inevitabil războiul dintre România și Marea Britanie și reprezenta un mare pas spre un foarte posibil război între România și SUA (deja războiul germano-american se prefigura ca aproape inevitabil).

La 30 noiembrie 1941 guvernul britanic cerea ultimativ României să înceteze „orice participare activă la ostilități” contra U.R.S.S. Refuzul lui Antonescu de a se conforma atrăgea declarația de război a Angliei către România la 7 decembrie 1941, chiar în ziua când Japonia ataca S.U.A. Pentru a demonstra solidaritatea sa totală cu U.R.S.S., Churchill declara simultan război și Finlandei, deși armata

---

¹⁵ *Antonescu-Hitler. Corespondență*, vol. I, p. 120-122. Antonescu avea un motiv în plus să coopereze pentru ocuparea Crimeei – flota sovietică din marele port Sevastopol era principalul reazem al rezistenței sovietice la Odessa, care tocmai începea să fie asediată de armata română.

finlandeză nu urmase exemplul armatei române de a ataca în adâncime teritoriul național sovietic. La 12 decembrie 1941, sub presiunea la Hitler, Antonescu declara război Statelor Unite.

Decizia de participare militară masivă la campania din 1942

Campania din 1941 nu zdruncinase decât temporar credința mareșalului în victoria finală asupra bolșevismului.¹⁶ În decembrie 1941 Hitler îi solicita o participare masivă cu trupe românești la campania din 1942. În acest moment Antonescu a făcut cea mai mare greșală din viața sa: a decis să trimită pe Frontul de Est un număr de divizii mult mai mare decât îi ceruse însuși Führerul! Motivația sa a fost multiplă: în primul rând contribuia substanțial la zdrobirea aparatului militar sovietic, ceea ce asigura păstrarea Basarabiei eliberate. Apoi îl obliga pe Hitler să înarmeze armata română, căci altfel nu ar fi avut nici o șansă să obțină armament german care să doteze trupele române – care pierduseră aproape întreaga dotare tehnică în campania din 1941. În plus îi demonstra liderului nazist fidelitatea și spiritul de sacrificiu al armatei române, ceea ce l-ar fi convins pe acesta să retrocedeze Nordul Transilvaniei, sau – cel mai rău caz – să lase România să smulgă prin război de la Ungaria acest teritoriu.

Această fantasmă a lui Antonescu avea la bază două calcule greșite: primul – că Armata Roșie va ceda în vara lui 1942, credință care însă nu era doar proprie lui Antonescu: numeroși protagoniști și personalități ale timpului, din România și din lume, considerau că Uniunea Sovietică va ceda în a doua campanie în fața colosalei forțe a Wehrmachtului. Era o credință ce poate fi perfect scuzabilă pentru Antonescu, din moment ce o mare parte a lumii se aștepta la prăbușirea Uniunii Sovietice în 1942! Ceea ce nu poate fi scuzată este iluzia lui în „simțul de dreptate” al lui Hitler – credința că acesta, impresionat de jerfele armatei române, va retroceda Transilvania de Nord României. Antonescu nu a sesizat nici faptul că prăbușirea Uniunii Sovietice ar fi transformat Germania în hegemonul absolut al Europei, ceea ce ar fi dus mai devreme sau mai târziu la desființarea României! Interesul național al României din acel timp cerea – lucru greu de impus prin voința unei țări mici – un echilibru delicat între colosul nazist și cel sovietic, care să permită supraviețuirea țării noastre. În nici un caz vărsarea sângelui românesc pentru ruperea decisivă a acestui raport de forțe germano-sovietic.

Faptul că Antonescu era dictatorul absolut al României, așa cum își dorise de altfel chiar Hitler, a făcut ca decizia sa de a trimite nu mai puțin de 26 de divizii să nu poată fi împiedicată de nimeni! Protestele opoziției, ale lui Iuliu Maniu, nu au contat deloc, după cum nu a contat nici măcar împotrivirea șefului Marelui Stat

---

¹⁶ Eșecul Wehrmachtului de a distruge Armata Roșie în 1941 era atribuit de Antonescu mai mult climei aspre decât trupelor sovietice. La 13 noiembrie 1941 mareșalul spunea într-o ședință de guvern: „Armata germană dacă stă, nu stă pentru că ar avea în față mari forțe rusești... [ci] din cauza drumurilor, din cauză că toate automobilele au intrat în noroi până la bucea” (*Stenogramele...*, vol. V, p. 137).

Major, generalul Iosif Iacobici, care a și fost înlocuit de mareșal cu generalul Ștefla.¹⁷

Antonescu nici măcar nu a reglementat precis cu Reichul situația aprovizionării și înarmării acestor trupe – practic „împrumutate” pe încredere lui Hitler! În final acestea au rămas pe jumătate dezechipate și flămânde, iar din punct de vedere al dotării cu armament modern – aproape dezarmate! Hitler nu și-a onorat obligațiile de a le furniza nici măcar artileria antitanc, ceea ce le va lăsa complet vulnerabile la contraatacul devastator al sovieticilor declanșat cu valuri de tancuri performante în noiembrie 1942. Astfel, decizia personală a lui Antonescu de a trimite un mare număr de trupe românești în Est în 1942 a avut o consecință cumplită: pierderea a cel puțin 100.000 de militari în stepele rusești. Nu credem că exagera prea mult un opozant al mareșalului, gen. Constantin Sănătescu, care nota în jurnalul său că „armata română a suferit cel mai mare dezastru din istoria ei”.¹⁸

Refuzul lui Ion Antonescu de a mai trimite trupe în Est în 1943-1944

Dezastrul de la Stalingrad a înăsprit pentru o vreme relațiile germano-române, cele două părți făcându-și acuze reciproce în legătură cu desfășurarea bătăliei. În urma bătăliei de la Stalingrad, Antonescu nu a tras însă concluzia că Germania a pierdut războiul. Temperamentul său de luptător îl împiedica, de altfel, să accepte prea ușor o înfrângere definitivă. Întâlnirile sale cu Hitler din ianuarie și aprilie 1943 i-au redat încrederea că ofensiva de vară a armatei germane și noile arme secrete oferite de tehnicienii naziști vor îngenunchea în sfârșit colosul sovietic!¹⁹ Abia după bătălia de la Kursk, din vara anului 1943, i-a devenit clar că Wehrmachtul nu mai putea înfrânge armata sovietică. Acest lucru nu echivala cu

---

¹⁷ Antonescu nici măcar nu l-a consultat pe șeful Marelui Stat Major când a luat decizia fatală! Generalul Iacobici considera că nu trebuiau în nici un caz trimise în Est în 1942 mai mult de 8 divizii. Vezi Alesandru Dușu, Florica Dobre, *Drama generalilor români (1944-1964)*, București, Ed. Enciclopedică, 1997, p. 143. Frunzașul țărănist Ioan Hudiță, care se întâlnea adesea cu generalul Ștefla, nota în jurnalul său că acesta, deși un mare admirator al armatei germane „a încercat în mai multe rânduri să convingă pe Antonescu să păstreze jumătate din armată în țară, dar n-a reușit” (Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 1 martie 1942-31 ianuarie 1943*, București, Comunicare.ro, 2009, p. 131).

¹⁸ Constantin Sănătescu, *Jurnal*, București, Ed. Humanitas, 1993, p. 98.

¹⁹ După catastrofa de la Stalingrad, Antonescu era extrem de furios pe Hitler că acesta lăsase diviziile române fără armamentul promis, ceea ce le condamnase la distrugere garantată în fața tancurilor sovietice. În ajunul plecării sale la Hitler, în ianuarie 1943, mareșalul deprimat a avut o discuție cu consilierul de legație al Germaniei G. Stelzer de la București, care nota în memoriile sale: „Îi voi spune lui Hitler - a declarat textual mareșalul - să ne postăm amândoi pe drumul de la Rostov; să vedem dacă tancurile rusești se opresc în fața noastră” (*Diplomați germani la București (1937-1944)*. Din memoriile dr. Rolf Pusch, atașat de legație, și dr. Gerhard Stelzer, consilier de legație, București, Editura All Educational, 2001, p. 172). Capacitatea lui Hitler de manipulare s-a manifestat din plin cu ocazia întrevederii sale cu Antonescu din 10 ianuarie 1943 (Rastenburg), căruia i-a administrat „o cură de raze de soare” și l-a încărcat de de optimism. La 9 februarie 1943 Antonescu îi mărturisea lui Raoul Bossy, sceptic față de șansele Wehrmachtului în Est: „d-ta nu cunoști armele secrete pe care mi le-a arătat Hitler la ultima noastră întrevedere... Nu încapă nici o îndoială că ofensiva de la vară a germanilor va zdrobi armata rusă...” (Raoul Bossy, *op.cit.*, p. 164).

acceptarea faptului că Germania pierduse războiul: mareșalul Antonescu a păstrat până în august 1944 iluzia că Hitler putea oricând încheia pace separată cu anglo-americanii și continua războiul antisovietic, eventual până la o pace onorabilă cu URSS.

În 1943 Antonescu, învățând în sfârșit să nu mai aibă încredere în Hitler, nu a mai trimis trupe noi în Est. Doar câteva divizii românești care deja luptau acolo, în zona Kuban, au mai continuat operațiunile. Spre sfârșitul anului 1943, Hitler i-a solicitat din nou lui Antonescu trupe românești proaspete, care să lupte cu „puhoiul bolșevic îndreptat spre Europa”, cum îi scria la 25 octombrie 1943. Antonescu a refuzat categoric!²⁰

Marile înfrângeri ale armatei germane de pe Frontul de Est din vara lui 1943, ca și din Africa sau Italia, i-au convins de eroarea lor pe cei care crezuseră că Wehrmachtul va câștiga războiul. Ion Antonescu a fost doar cel mai important exponent al numeroasei categorii de „germanofili” – cei care, ca și în Primul Război Mondial, considerau și își doreau (din varii motive) ca armata germană să câștige războiul.²¹ După marile înfrângeri din vara lui 1943 Antonescu nu mai credea că Germania va putea câștiga războiul. În schimb, considera (eronat) că Hitler poate oricând încheia pace separată fie cu Stalin, fie cu anglo-americanii, ceea ce îi permitea să evite în final capitularea! Concluzia logică pentru mareșal era că România trebuia să rămână deocamdată alături de Reich.

Ion Antonescu și Holocaustul din România

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial un număr imposibil de stabilit precis, dar evaluat între 100.000 și 380.000 de evrei, au fost uciși datorită deciziilor luate de regimul Ion Antonescu.²² Este probabil cea mai controversată latură a

---

²⁰ În scrisoarea sa de răspuns lui Hitler din 15 noiembrie 1943, Antonescu se justifica prin faptul că nu dispunea de divizii bine instruite și echipate și reproșa Führerului că nu și-a onorat angajamentele de a înarma trupele române, trimițând armament „cu totul insuficient și fără valoare”. Armata română avea deja 350.000 de victime pe front. Antonescu mai reproșa fără rețineri idolului său „tratamentul discriminatoriu făcut României cu repetata privilegiere a Ungariei”. Mareșalul constata astfel că i se putea spune NU lui Hitler! (*Antonescu-Hitler. Corespondență*, vol. II, p. 120-129).

²¹ Unii dintre aceștia erau pur și simplu rusofobi sau anticomuniști, precum Ion Mihalache sau Ghiță Pop (secretarul general al PNT); alții erau mari admiratori ai Germaniei, precum Gh. Brătianu, N. Crainic, Pamfil Șeicaru, mareșalul C. Prezan (fostul mentor al lui Antonescu) sau profesorul P.P. Panaitescu. Unii considerau că armata germană era pur și simplu invincibilă, precum academicianul Ioan Lupaș, ministrul Ion Petrovici, generalul I. Șteflea sau diverși ofițeri și generali, care și-au revizuit părerea după eșecul Blitzkriegului din fața Moscovei (1941) sau după Stalingrad. Foarte interesante opinii ale „germanofililor” au fost înregistrate de-a lungul anilor de neobosit germanofob Ioan Hudiță, care își nota zi de zi toate conversațiile avute cu aceștia și modul cum le combătea ideile. Vezi Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 1 februarie - 31 decembrie 1943*, București, Editura Comunicare.ro, 210, p. 48, 57, 61, 77, 105, 114, 117, 125, 144, 184, 227, 236, 313, 383.

²² O estimare recentă plasează numărul victimelor regimului Antonescu „între 280.000 și 380.000 de evrei români și ucrainieni”. Comisia Internațională pentru studierea Holocaustului în România, *Raport Final*, Iași, Ed. Polirom, 2005, p. 388. Subscriem integral concluziei Comisiei: „faptul că acesta și-a iubit țara este irelevant: Antonescu a fost un criminal de război” (*Ibidem*, p. 258).

guvernării Antonescu în istoriografie. Nu ne propunem aici decât să precizăm câteva elemente cruciale în toată această problematică deosebit de delicată.

Ca și celelalte decizii importante, precum trecerea Nistrului, a Niprului, a numărului imens de trupe românești ce trebuiau trimise pe Frontul de Est în 1942, principala responsabilitate aparține mareșalului Ion Antonescu. Este foarte greu de crezut că dacă altcineva ar fi condus România în acei ani critici, atâtea sute de mii de soldați români ar fi sângerat pe Frontul de Est și atâtea sute de mii de evrei ar fi trecut prin ororile Holocaustului!

Cel mai important aspect este faptul că un număr de circa 292.000 de evrei mai erau totuși în viață în august 1944²³, salvați de la moarte prin decizia lui Ion Antonescu de a nu-i trimite în lagărul de exterminare de la Belzec.

În primii ani ai guvernării sale, Antonescu a fost foarte preocupat de faptul că persecutarea evreilor va aduce prejudicii economiei.²⁴ De asemenea, a încercat să facă o diferențiere între tratamentul evreilor din vechiul Regat și al celor din Basarabia sau Transnistria.

Schimbarea politicii regimului Antonescu față de evrei s-a realizat în octombrie 1942, când Antonescu a decis anularea planului de deportare a evreilor la Belzec. Cauzele acestei decizii țin de faptul că mareșalul și Mihai Antonescu au înțeles atunci că Germania nu mai putea câștiga războiul prea curând și că abținerea de la exterminarea evreilor reprezenta o șansă în plus pentru România la eventualele negocieri de pace cu aliații. Hitler, în schimb, spera să îi lege definitiv de Reich pe partenerii săi ezitanți, precum Horthy sau Antonescu, prin intermediul complicității la exterminarea evreilor. De aceea în întâlnirile cu cei doi din aprilie 1943, Hitler le-a făcut reproșuri dure pentru nerezolvarea radicală a problemei evreiești²⁵.

Faptul că Antonescu s-a oprit la jumătate în procesul său de lichidare a comunității evreiești de pe teritoriul controlat de autoritățile române nu îl scutește pe mareșal de atributul de „criminal de război”, pe care l-ar fi căpătat fără controverse dacă ar fi dus până la capăt Holocaustul. Dar chiar dacă Antonescu nu ar fi

---

²³ Dinu C. Giurescu, *România în al Doilea Război Mondial (1939-1945)*, București, Editura All Educational, 1999, p. 146. O cauză a refuzului lui Antonescu de a accepta trimiterea evreilor în lagărele naziste a fost presiunea asupra sa exercitată de liderii partidelor de opoziție, precum fruntașul jărănist dr.N.Lupu, un interlocutor frecvent al mareșalului. Ioan Hudiță, prieten intim cu dr.Lupu, nota în jurnalul său la 17 dec.1942: „Lupu are un mare merit de a fi convins pe Antonescu să nu se ia după Hitler, persecutând nebunește o populație pașnică” (Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 1 martie 1942-31 ianuarie 1943*, p. 389).

²⁴ În ședința de guvern din 7 martie 1941 Antonescu spunea: „Dacă scoatem pe evrei, se produce acest vid imens în economia națională, care va produce o catastrofă generală și iremediabilă pentru Statul nostru” (*Stenogramele...*, vol. II, p. 549).

²⁵ Ian Kershaw, *Hitler*, București, Ed. Meteor Press, 2012, p. 714-716. La 14 aprilie 1943, Antonescu îi spunea lui Ribbentrop că ar dori să trimită 100.000 de evrei în Crimeea pentru a-i folosi la minerit, dar „roagă însă să nu fie asasinați, deoarece într-un studiu anterior s-a văzut obligat să sisteze trimiterea evreilor români în Rusia când s-a vădit că acolo ei erau pur și simplu asasinați” (*Antonescu-Hitler. Corespondență*, vol. II, p. 91).

produs Holocaustul evreilor, considerăm că tot ar fi trebuit caracterizat drept criminal de război pentru trimiterea la moarte fără rost în adâncurile URSS a sute de mii de soldați români!

„Războiul economic româno-german”

Când Ion Antonescu a preluat puterea în septembrie 1940 a găsit România într-o situație economică extrem de dificilă, cauzată de doi factori: pe de o parte pierderile teritoriale și de populație din acel an, pe de altă parte concesiile uriașe făcute Germaniei naziste pe plan economic de regimul lui Carol al II-lea (mai ales în timpul guvernului Gigurtu), în speranța vagă de a salva granițele țării, sau cel puțin de a obține condiții mai blânde din partea lui Hitler.

Antonescu a stabilit încă din timpul tratatelor cu emisarii germani din iulie-august 1940, pe când avea domiciliul obligatoriu la Bistrița, un principiu fundamental care avea să stea la baza colaborării sale cu al III-lea Reich: faptul că poporul român trebuie să rămână integral stăpân pe resursele și economia țării sale²⁶.

Afirmații că Antonescu ar fi aservit economic țara Germaniei nu au nici o acoperire. Hitler însă nu dorea altceva decât să exploateze la maxim potențialul economic al României, atât cât i-ar fi permis Antonescu, iar acesta a încercat din răspuțeri să pună limite tentativelor forurilor economice germane de a acapara bogățiile României. La întâlnirile cu Hitler și acoliții săi, cei doi Antonești au subliniat răspicat revendicările României în probleme economice, cea mai importantă fiind ca Germania să plătească în aur sau valută forte (precum francii elvețieni) livrările românești pentru care nu putea oferi altceva în schimb.

O paralelă între atitudinea Germaniei față de Ungaria și România este elocventă. În schimbul sprijinirii Ungariei de a-și recupera o parte din teritoriul pierdut la Trianon, Hitler a cerut acestei țări practic să-și cedeze economia Reichului. Imensele exporturi de materii prime maghiare către Reich (mai ales cereale, petrol și bauxită) au rămas în mare parte neplătite de către germani, ceea ce a accelerat inflația în Ungaria.

Convorbirile lui Mihai Antonescu cu liderii naziști de la Berlin din noiembrie 1941 și septembrie 1942 sunt elocvente pentru intransigența autorităților române în ceea ce privea evitarea unei inflații catastrofale care amenința România în cazul în care Germania nu ar fi livrat aur și valută pentru mărfurile românești încasate. Alături de revendicările pentru recuperarea Nordului Transilvaniei și pentru înzestrarea armatei române cu armament modern german, această cerere de

---

²⁶ În cadrul acelor tratative de la Bistrița Antonescu a abordat până și „problema mărcii”. Antonescu era foarte conștient că problema cursului mărcii putea fi o pârghie prin care Reichul să devalizeze economia României. La 16 octombrie 1940 Antonescu spunea în ședința de guvern că „ridicarea cursului mărcii înseamnă darea peste cap a economiei românești”. La 25 aprilie 1942 Antonescu critica în guvern concesiunile economice exorbitante făcute Germaniei de guvernul Gigurtu. *Stenogramele...*, vol. I, p. 137, 230, vol. VI, p. 515. Vezi și Spiridon Lucian, *Relații economice româno-germane (1940-1944)*, Buzău, Coresi și Mitrofan, 2004.

aur și valută a reprezentat o constantă în dialogul verbal și scris dintre conducerile celor două țări timp de 4 ani.

Un rezultat al acestei intransigențe a guvernului Antonescu a fost că între 1940-1944 Germania a livrat României 58,1 tone de aur, astfel încât „în momentul răsturnării regimului lui Ion Antonescu, România poseda cea mai mare rezervă de aur din istoria sa: 244,9 tone”. Ocupația sovietică făcea ca în 1953 rezerva B.N.R. de aur să scadă la numai 53 tone.²⁷

Un alt rezultat însă a fost acela că Germania, nemulțumită de blocarea tentativelor sale de a acapara cât mai consistent substanța economică a României, a refuzat constant să-și achite obligațiile de a furniza armatei române armament, în ciuda principiului ferm dorit de mareșal că „petrolul se dă pe armament”. De aceea, în 1942 zecile de divizii române atacate cu ferocitate de Armata Roșie la Stalingrad, nu au avut practic cu ce să lupte contra tancurilor sovietice, mareșalul încărcându-se astfel cu o vină dublă: nu numai că le-a trimis inutil pe front, dar le-a trimis și dezarmate! El s-a bazat doar pe promisiunea verbală a lui Hitler că Germania va echipa aceste divizii cu armamentul adecvat.²⁸ Antonescu nu a priceput că era mai bine să păstreze soldații în țară și să renunțe la a mai cere atâta aur de la Germania, care oricum avea nevoie disperată de acesta pentru a putea cumpăra metalele atât de necesare armamentului modern: fier din Suedia, crom din Turcia, etc.

Dacă în anii 1940-1942 relațiile economice, deși încordate, au rămas totuși funcționale, în februarie 1943 a izbucnit „războiul economic româno-german”, cum îl numea franc Gh. Barbul, pentru că Germania rămăsese cu mult în urmă în ceea ce privea propriile obligații față de România.

Spre deosebire de sfera militară, unde Hitler îl putea fascina pe mareșal cu Wehrmachtul său fenomenal, în sfera economică Hitler nu mai putea exercita nici un număr de magie asupra minții lui Antonescu care în 1943, în paralel cu refuzul de a trimite noi divizii pe front, a refuzat să permită și o exploatare mai drastică a economiei naționale de către Germania.

Dar dacă în 1942, când a mobilizat sute de mii de tineri țărani și i-a aruncat cu inconștiență în abatorul de la Stalingrad, nu a avut cine să facă un lobby decisiv în favoarea acestora pe lângă mareșal, în domeniul economic lucrurile erau foarte

---

²⁷ Ioan Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*, București, Editura Paideia, 1999, p. 421.

²⁸ Ioan Hudiță se întâlnea frecvent cu apropiații ai lui Antonescu, precum generalul Șteflea, generalul Piki Vasiliu sau colonelul Mișu Marinescu și alții, de la care afla evoluția stării de spirit a mareșalului, consemnată în jurnalul său. Astfel, la 11 sept. 1942 nota: „Antonescu e foarte deprimat” din cauza rezistenței sovietice de la Stalingrad. La 15 octombrie 1942: „Cu toate promisiunile lui Hitler, armata noastră n-a primit încă nici un armament până azi. Antonescu e foarte nemulțumit și-l bombardează mereu cu cereri să-și respecte angajamentele luate”. La 13 nov. 1942: „Antonescu și Șteflea sunt furioși pe nemți... pentru a nu fi furnizat nici până azi armamentul și munițiile promise”. La 27 martie 1943: Antonescu „e supărat foc pe Hitler” pentru că acesta „nu-i trimite aproape nimic din armamentul promis” (Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 1 martie 1942-31 ianuarie 1943*, p. 225, 270, 317; Idem, *Jurnal politic. 1 februarie-31 decembrie 1943*, p. 125).

diferite.²⁹ BNR a avut un rol important în sprijinirea deciziei lui Antonescu de a rezista presiunilor economice ale Germaniei, mai ales când acestea s-au accentuat după 1943.

România lui Antonescu a produs așadar acest formidabil paradox: pe măsura ce seifurile Băncii Naționale se umpleau cu aur, satele țării se goleau de sufletele înghițite de adâncurile rusești. Concesiile pe care Hitler le-a făcut României pe plan economic au fost determinate crucial de numărul mare de soldați români trimiși de mareșal pe Frontul de Est: fără aceste suflete românești date lui Hitler, acesta nu ar fi consimțit să accepte livrări de aur german către Banca României!

Mareșalul însă nu a înțeles în profunzime caracterul cu adevărat total al celui de-al Doilea Război Mondial: faptul că aspectul economic și cel militar erau doar două fațete ale aceleiași realități și că România putea contribui MAI EFICIENT PE PLAN ECONOMIC DECÂT PE PLAN MILITAR la efortul de război anti-sovietic.

Ion Antonescu era însă un om militáros, vanitos, și care avea nevoie de acțiune, de victorii pe câmpul de luptă, de glorie și de martiri, precum și de „spălarea onoarei armatei” pentru refuzul de a lupta în 1940. El nu concepea ca România să fie doar un furnizor economic pentru mașina de război germană (cum era, bunăoară Suedia cu fierul ei), și visul recuperării Transilvaniei prin război cu Ungaria a avut un rol decisiv în hotărârea mareșalului de a angaja armata română fără condiții pe Frontul de Est.

Este regretabil că Antonescu nu a ales calea sprijinirii Germaniei preponderent economic, ci militar! A avut de ales să contribuie la efortul de război antisovietic fie prin sânge, fie prin petrol și cereale. Toate premisele împingeau spre a doua variantă: lipsa de pregătire și dotare a armatei, imprevizibilitatea dez-nodământului războiului, complicațiile politice aduse de trimiterea armatei peste Nistru etc. Dar cel mai important era faptul că valuta forte a istoriei – sângele, era mai prețios decât materiile prime care formau bogăția economică a țării. Aici a intervenit caracterul conducătorului care a avut în mână sa efectiv soarta poporului român: a considerat că erau mai valoroase cerealele și petrolul decât sângele, și a fost mult mai dispus să riște și să piardă sufletele românilor decât materia moartă! Probabil că oricine altcineva ar fi ajuns la conducerea țării în timpul acestui război, ar fi ales salvarea oamenilor. Nu a fost și cazul mareșalului, care s-a încăpățânat ca și după catastrofalele pierderi din campania din 1941 să nu renunțe la idea sa aberantă de a trimite în câmpiile ruse sute de mii de soldați români.

---

²⁹ Ambasadorul Ion Gheorghe releva și un substrat al rezistenței B.N.R. față de penetrația economică germană: „Interesele paraziților care roiau ca muștele în jurul Băncii Naționale erau de fapt un joc! Căci Banca Națională era mai puțin un motor al economiei, cât un paradis al paraziților privilegiați.” Rezistența lor antigermană nu provenea „din patriotism, ci numai pentru ca era în pericol sursa lor de existență. Lupta aceasta era dusă firește sub o lozincă patriotică. Trebuia doar salvată România! Dar numai câțiva din acești *salvatori* aveau curajul și caracterul necesar pentru a protesta împotriva trimerii tineretului român pe front. Grija pentru propriul buzunar era mai importantă. Poporul României putea să-și verse în continuare sângele pe front – principalul era ca trezoreria Băncii Naționale să rămână încuiată!” (Ion Gheorghe, *op.cit.*, p. 265).

Antonescu nu a sesizat că mergând pe calea sprijinului preponderent economic dat Reichului, România se punea astfel într-o postură mult mai favorabilă față de aliații occidentali, care nu ar mai fi putut protesta că România făcea livrări Germaniei, așa cum protestau contra acțiunii militare românești în adâncurile URSS. În fond și Suedia a făcut Germaniei livrări uriașe de fier, absolut vital pentru Wehrmacht, fără a se ajunge la război între Aliați și Suedia.

În scrisoarea din 15 decembrie 1943, profund dezamăgit că Antonescu îi refuzase trimiterea de noi divizii românești pe Frontul de Est, Hitler insista asupra contribuției economice a României, care reprezenta tot o formă de participare la efortul de război. Hitler îl ruga pe mareșal ca românii „să vadă în contribuția lor materială nu un moment primordial economic, ci o contribuție la luptă care se achită prin petrol, cereale și alte materii prime, în loc de grenade, mitraliere, tunuri și tancuri”.³⁰

În 1943-1944 mareșalul ar fi putut, dacă dorea, să crească contribuția economică a țării la efortul de război antibolșevic, dar a considerat că era mai înțelept să conserve potențialul economic românesc pentru cooperarea cu anglo-americanii în vederea stopării înaintării armatei sovietice.

Mărturiile epocii arată că într-o Europă greu încercată de război, România reprezenta în acei ani o oază de relativă prosperitate – cel puțin din punct de vedere alimentar.³¹ În toate țările ocupate de Germania, din Franța și Olanda până în Grecia, populația locală a fost adusă până în pragul înfometării, datorită jafului fără limite al ocupantului. Chiar în Germania, războiul a produs o criză alimentară încă din 1940, care în 1944 a devenit catastrofală.³²

În mod paradoxal, militarul Antonescu și-a câștigat cele mai mari merite în anii guvernării sale nu în sfera militară și pe linia frontului, ci în administrarea

---

³⁰ Antonescu-Hitler. *Correspondență*, vol. II, p. 135.

³¹ Antonescu spunea frecvent în ședințele de guvern faptul că „la noi încă este paradisul pe pământ” (13 noiembrie 1941, *Stenogramele...*, vol. V, p. 151). Memoriile ilustrului profesor și fruntaș țărănist Gheoghe Zane surprind perfect acest aspect. Astfel, pentru prima jumătate a anului 1941, memorialistul nota: „alimente se găsească din belșug, ca în timpuri normale”. Odată început războiul antisovietic, România nu părea atinsă de vreo criză alimentară (așa cum a fost în anii '80, în plină pace, dar și în plină perioadă comunistă): „alimente erau destule; carne și pâine, lapte, ouă se găseau curent”. În 1942 se găseau chiar și „colonialele ca ceaiul, cafeaua, cacao... piețele abundă în fructe și zarzavaturi... salariile și pensiile se plătesc regulat; marea masă nu simte inflația”. Abia la sfârșitul anului 1943 „situația alimentară începe să se resimtă. Dar alimente se găsească încă în prăvălii și în piețe”. Chiar în vara anului 1944 Gh. Zane constata: „ce te izbea în Alba Iulia era belșugul alimentar; în piață - carne, zarzavaturi, fructe pentru toată lumea; în micile restaurante sau birturi locale - fripturi de tot felul” (Gh. Zane, *Memorii (1939-1974)*, București, Editura Expert, 1997, p. 63, 73, 90, 96).

³² Despre ofițerii germani cazați la hotelul „Ambasador” din București, crema ofițerimii germane din România, Hudiță (prieten cu proprietarul hotelului) nota la 25 martie 1942: „ei găsească că la noi este raiul în comparație cu ce este la ei... Toate orele libere, acești ofițeri aleargă cu geamantanele prin magazine, după cumpărături de alimente” pe care le expediază familiilor lor înfometate din Germania! Doi ani mai târziu, la 12 iulie 1944, nota că acei ofițeri „aleargă zi și noapte după alimente, înjură pe Hitler și povestesc lucruri teribile despre mizeria din Germania” (Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 1 martie 1942-31 ianuarie 1943*, p. 66; Idem, *Jurnal politic. 1 ianuarie-24 august 1944*, București, Editura Roza Vânturilor, 1997, p. 354).

economică a țării. Faptul că era un om integru, incoruptibil, fără nici o dorință de îmbogățire personală (cât contrast față de predecesorul său, lacomul Carol al II-lea!) a ajutat mult România în reconstrucția economică, după cum simțul său practic și talentul său de excepțional administrator au adus un uriaș serviciu dezvoltării infrastructurii. O mare realizare a fost, de exemplu, faptul că sub Antonescu România reușise să construiască mai multe linii ferate decât între cele două războaie mondiale, când era pace. Interesul excepțional al Germaniei pentru cerealele românești a permis o masivă modernizare a infrastructurii agricole, a parcului de tractoare și pluguri. Dacă mareșalul s-ar fi rezumat la transformarea țării doar într-o bază economică pentru Reich, nu și într-o furnizoare de carne de tun, rezultatele ar fi fost cu siguranță și mai spectaculoase.

Din păcate, efortul mareșalului de a păstra economia țării într-o stare satisfăcătoare a suferit un eșec catastrofal în contextul anului 1944. Mai întâi, linia Frontului de Est a pătruns adânc în Basarabia și Nordul Moldovei în martie-aprilie, aducând distrugerii uriașe și pierderea acestei zone, căzute în exploatare economică totală din partea Armatei Roșii.

În aprilie 1944 au început bombardamentele devastatoare ale aviației anglo-americe (de la baza aeriană din Foggia, Italia), asupra punctelor economice vitale ale țării: zona petroliferă, rețeaua de căi ferate, drumurile, gările etc. Mareșalul vedea cum fibra economică a țării era treptat distrusă din aer, trimițând în neant uriașele eforturi materiale și financiare făcute pentru dezvoltarea economică din ultimii ani. Mai grav era că aviația aliată s-a dedat la atacuri teroriste asupra populației civile, cu scopul de a destabiliza regimul și a submina voința de luptă a românilor contra Națiunilor Unite.

România, Ungaria și al Treilea Reich

Relațiile dintre Germania nazistă și Ungaria nu au fost deloc simple, deși ambele țări doreau revizuirea Tratatelor de la Versailles și Trianon și aveau o tradiție de cooperare din vremea Triplei Alianțe și a Primului Război Mondial. Ambele țări aveau relații privilegiate cu Italia, după cum ambele țări aveau dispute teritoriale cu Cehoslovacia. Existau și divergențe în politica externă a celor două țări, care complicau însă apropierea dintre ele: în timp ce Germania era decisă în 1939 să distrugă Polonia, Ungaria avea relații tradiționale de prietenie cu această țară. Ungaria avea o gravă dispută teritorială cu România, în timp ce Germania nu dorea decât adâncirea cooperării economice cu România și nu avea nici o problemă teritorială cu aceasta.

Neîncrederea reciprocă a dominat de la început până la sfârșit relațiile germano-maghiare în timpul celui de-al Treilea Reich. Tratatamentul aplicat minorității germane din Ungaria interbelică a produs nemulțumiri constante la Berlin, inclusiv în primii ani după 1933³³, când Hitler era atât de atent la folosirea minorităților germane din diverse țări europene pentru a formula revendicări.

---

³³ Ioan Chiper, *România și Germania nazistă. Relații româno-germane între comandamente politice și interese economice (ianuarie 1933-martie 1938)*, București, Editura Elion, 2000, p. 101.

Ungaria nu a făcut decât să profite de avantajele aduse de alinierea la politica Reichului hitlerist, fără a abandona legăturile secrete cu Marea Britanie, unde avea simpatii puternice. Principala motivație a acestei duplicități era faptul că politicienii maghiari lucizi, nefectați de fanatismul ideologic, realizau că o Germanie atotputernică reprezenta un pericol grav pentru suveranitatea Ungariei³⁴.

Pentru Hitler, revizionismul maghiar a constituit de la început doar o armă politică, cu dezavatajul însă de a produce nemulțumiri în țări precum România, Iugoslavia, Cehoslovacia sau ulterior, Slovacia. Revizionismul maghiar era și o pârgie prin care Reichul presa aceste țări să se supună doleanțelor sale economice sau politice. Prețul cerut de Hitler pentru satisfacerea revendicărilor teritoriale maghiare a fost, în esență, cedarea economiei Ungariei către Germania³⁵. Iar începând cu 1941, Ungaria a trebuit să facă și sacrificii umane, prin trimiterea de trupe pe Frontul de Est, pentru a păstra ceea ce dobândise prin sprijinul lui Hitler în anii 1938-1941.

Hitler a planificat atent jocul diplomatic prin care urmărea transformarea Ungariei și României în doi pioni ai Germaniei. Împărțirea în două a Transilvaniei operată în august 1940 a pus cele două țări într-o poziție de subordonare față de Hitler, ambele lansându-se într-o adevărată cursă pentru a-i câștiga favorurile: Ungaria viza câștigarea și a Sudului Transilvaniei, iar Antonescu urmărea recuperarea teritoriului cedat în august 1940. Hitler, Ribbentrop sau Göring au făcut promisiuni secrete și voalate liderilor celor două țări, încurajându-le în aspirațiile lor, dându-le de înțeles că rezultatul final în disputa româno-maghiară va depinde de atitudinea față de Reichul nazist³⁶.

---

³⁴ Această duplicitate era perfect percepută de George I. Duca, trimis ca diplomat la Budapesta în 1941. El nota în memoriile sale la 30 august 1941 (exact la un an de la Dictatul de la Viena): „Dacă Reichul învinge, Budapesta se teme că va deveni o colonie germană... Ungurii continuă și azi să joace în ascuns pe două tablouri” (G.I.Duca, *Cronica unui român în veacul XX*, München, Editura Jon Dumitru-Verlag, vol. II, 1984, p. 311). Punctul de vedere german era exprimat de Hitler, într-o convorbire de o sinceritate surprinzătoare cu ministrul român de externe, Grigore Gafencu, în aprilie 1939. Führerul recunoștea că „o Ungarie mare ar putea fi stânjenitoare pentru Reich” și era nemulțumit că ungurii „n-au nici o considerație și nici o simpatie pentru minoritățile germane” (Grigore Gafencu, *Ultimele zile ale Europei. O călătorie diplomatică întreprinsă în anul 1939*, București, Editura Militară, 1992, p. 77).

³⁵ În 1939 Ungaria a refuzat ferm să permită tranzitul de trupe germane în campania contra Poloniei, ceea ce a produs o criză în relațiile germano-maghiare. Hitler a impus un embargo asupra armamentului către Ungaria, ridicat doar când Horthy a acceptat noi concesii economice substanțiale către Reich. Exporturile maghiare către Germania (cantități uriașe de cereale, dar și petrol și bauxită, articole strategice) au rămas în mare parte neplătite, mai ales după ocuparea Ungariei în martie 1944, ceea ce a dus la o inflație galopantă în această țară. În anii 1942, 1943 și 1944 Ungaria a exportat în Reich cantități mai mari de cereale decât România! Detalii în Larry L. Watts, *Aliaji incompatibili. România, Finlanda, Ungaria și al Treilea Reich*, București, Editura Rao, 2012, p. 169-172, 244-245. Acest tip de inflație a fost evitat de România, căci Antonescu a insistat ca Germania să plătească toate importurile din țara noastră.

³⁶ La începutul lui 1941 Antonescu spunea generalului Pantazi: „voi ataca Ungaria când va fi momentul propice, și sunt sigur că Führerul va lăsa ca problema Transilvaniei să se rezolve direct, prin arme, între România și Ungaria” (C. Pantazi, *op. cit.*, p. 116).

În acest fel, Ungaria a făcut pasul surprinzător de a se angaja în războiul antisovietic încă din iunie 1941, deși nu avea nici un fel de litigiu cu URSS! Supralicitarea lui Antonescu a fost să angajeze mai multe trupe române în războiul antisovietic încă din momentul declanșării sale, iar apoi – la solicitarea lui Hitler – să trimită un număr masiv de unități militare la Est de Nistru, apoi chiar în Crimeea sau în zona Niprului!

În 1942 Antonescu a crescut contribuția militară a României în Est tocmai în ideea de a-și crea în ochii lui Hitler prestigiul care să îi permită recuperarea Transilvaniei de Nord. Hitler nu a avut însă niciodată intenția de a retroceda României acest teritoriu. La penultima lor întâlnire, din 23-24 martie 1944, Hitler l-a mai amăgit odată pe Antonescu, promițându-i ferm restituirea Nordului Transilvaniei, dar rugându-l cu viclenie să nu facă publică această decizie a sa.

Mareșalul Antonescu și actul de la 23 August 1944

Ofensiva de iarnă a Armatei Roșii din decembrie 1943-aprilie 1944 avusese urmări catastrofale pentru trupele germano-române care apărau sudul Frontului de Est: din martie-aprilie 1944 linia frontului pătrunsese adânc în teritoriul național românesc iar populația simțea acum din plin efectele devastatoare ale războiului³⁷. Din 4 aprilie 1944 aviația anglo-americană începuse raidurile asupra obiectivelor militare și civile românești, umplând de groază populația și distrugând sistematic potențialul militar și economic al țării.

Mareșalul Antonescu a refuzat totuși să încheie armistițiul conform propunerilor aliaților din aprilie 1944. El se mai legăna în iluzia unei dezmembrări a coaliției Națiunilor Unite sau a intrării Turciei în război contra Germaniei și a debarcării unei armate turco-anglo-americane în Balcani, care să ajungă la Dunăre. Debarcarea reușită din Normandia (6 iunie 1944), prăbușirea grupului de armate german „*Centru*” din iulie 1944 sub greutatea loviturilor armatelor sovietice, întâlnirea furtunoasă cu Hitler din 5 august 1944³⁸ și continuarea bombardării sistematice a țării de către aviația anglo-americană i-au arătat mareșalului că rezistența României nu mai putea dura prea mult. Spre deosebire de Iuliu Maniu și ceilalți lideri ai opoziției, Antonescu (și istoria i-a dat lui dreptate) nu avea încredere că încheierea armistițiului va scuti țara de ocupația militară sovietică și, în final, bolșevizarea ei. Pentru Antonescu era clar că încheierea armistițiului presupunea recunoașterea cedării Basarabiei și a Nordului Bucovinei. De aici și ezităările și oscilațiile sale. Întrebarea cardinală este: Antonescu ajunsese efectiv la decizia de a renunța la Basarabia și a scoate România din războiul antisovietic în august 1944? Cel mai probabil este că

---

³⁷ Ofensiva sovietică, declanșată la 24 dec. 1943, provocase pierderi atât de cumplite armatei germane din Ucraina, încât a aruncat-o în întregime pe teritoriul României și i-a distrus aproape total dotarea tehnică. În aprilie 1944 Wehrmachtul apăra România cu numai 61 de tancuri funcționale! Numai venirea sezonului ploios și transformarea teatrului de operațiuni într-o mlaștină imensă (ceea ce i-a determinat pe sovietici să suspende ofensiva) a salvat armatele germano-române de la un dezastru total (Klaus Schömer, *Luptele Wehrmachtului în România. 1944*, București, Editura Militară, ed. a II-a, 2015, p. 76).

³⁸ O analiză a acesteia în Florin Constantiniu, *De la războiul fierbinte la Războiul Rece*, București, Editura Corint, 1998, p. 20-38.

da, dar încă aștepta un moment favorabil, adică o stabilizare de front. Violența ofensivă sovietică declanșată la 20 august 1944, precum și reacția deplorabilă a diviziilor germane și române la aceasta, l-au determinat probabil să înțeleagă că o rezistență prelungită nu mai avea rost, deși Antonescu, personal, era temperamental adeptul ideii luptei eroice până la capăt, chiar împotriva tuturor sorțurilor de izbândă. Intenția lui Antonescu în zilele de 22-23 august 1944 era să stabilizeze frontul pe linia Carpați-Focșani-Nămoloasa-Galați și apoi, după ce va dovedi rușilor dificultatea depășirii acestei linii de către Armata Roșie, să încheie armistițiul de pe o poziție avantajoasă³⁹. Mareșalul a fost arestat la 23 august 1944, în perioada când coordona acțiunea de repliere pe ultima linie pe care mai spera că se putea opune rezistență tăvălugului bolșevic.

A fost mareșalul Ion Antonescu manipulat de Hitler?

Din păcate, răspunsul la această întrebare este „da”! Chiar dacă manipularea aceasta nu a fost totală și permanentă, ci doar parțială, ea a fost foarte vizibilă⁴⁰.

Premiza exercitării acestei manipulări a constituit-o psihicul labil al lui Antonescu, orgoliul său excesiv și boala⁴¹ de care suferea dar, mai ales, concepția acestuia că el era un veritabil „Salvator” al României. Această concepție s-a format treptat, având ca punct de plecare rolul important jucat de Antonescu în Primul Război Mondial. Orgoliul său nativ exagerat, cumulat cu importanta contribuție a sa în războiul din 1916-1918 l-au făcut să fie efectiv convins că el a creat România Mare și că în acei ani cumpliti el a salvat, de fapt, țara! Trauma produsă de cedările teritoriale din 1940 l-au convins pe general că România avea nevoie încă odată de intervenția sa mesianică, și va ajunge să considere că și preluarea puterii și alungarea regelui Carol al II-lea, în septembrie 1940, avea să fie tot o salvare a țării! Aceeași percepție o va avea și asupra înăbușirii rebeliunii legionare din ianuarie 1941.

La toate aceste aspecte se adaugă așteptările uriașe de la Conducător ale populației, traumatizate la rândul ei. Așa cum în jurul anului 1920 în rândul maselor inculte și sărace se crease un adevărat cult mesianic față de generalul Averescu, la fel s-a creat și din 1940 o uriașă așteptare mesianică din partea unei mari părți a populației, care considera că Antonescu era un adevărat trimis al divinității pentru a salva neamul. Când Antonescu a fost atins de valul uriaș al așteptărilor populare,

---

³⁹ Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 1 ianuarie -24 august 1944*, p. 483, 499.

⁴⁰ O reconstituire în detaliu a istoriei relațiilor personale Hitler-Antonescu am oferit-o în lucrarea Florin Iordăchiță, *A fost Mareșalul Ion Antonescu manipulat de Hitler?*, Alexandria, Editura Tipox, 2013.

⁴¹ Probabil malarie, posibil chiar sifilis! În 1942 Nichifor Crainic îl întâlnea și nota despre aceasta în memoriile sale: „În vară i se inoculase malarie - el mi-a spus că a suferit de malarie - și acest leac extrem îi făcuse bine: nu mai vorbea despre sine la persoana a treia, ci la persoana întâi. Adică, se putea sta de vorbă cu el” (Nichifor Crainic, *Zile albe, zile negre. Memorii*, București, Editura Gândirea, vol. I, 1991, p. 371). În noiembrie 1943 Ion Antonescu îi reproșa lui Ioan Hudiță că Iuliu Maniu „nu mă scoate din nebun și sifilitic” (ceea ce era adevărat, Maniu chiar așa se exprima!) (Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 1 februarie-31 decembrie 1943*, p. 397). Un autor recent constata că Antonescu suferea de „o formă de megalomanie în care ajunge să se autoidentifice cu statul și poporul... paranoia eroică” (Alex Mihai Stoenescu, *Armata, mareșalul și Evreii*, București, Editura Rao, 2010, p. 658, 659).

psihicul său a cedat complet: el a ajuns efectiv să fie convins că era acel ales al Providenței destinat să restaureze România Mare și că numai el singur, infailibil, trebuia să ia toate deciziile importante! Când anume s-a definitivat în mintea sa această credință? Cel mai probabil în chiar prima, sau primele luni de la preluarea puterii⁴².

Deja această credință ne arată că personajul era un dezechilibrat mental, așa cum îl considerau de altfel unii contemporani ai săi!⁴³

La toate aceste premise se adaugă acțiunea directă a personalității lui Hitler asupra psihicului lui Antonescu. Intuind imediat un potențial uriaș de manipulare, Hitler a jucat față de Antonescu cartea ieftină a satisfacerii totale a orgoliului acestuia! Fie flatându-l direct și sistematic pe general, fie pe colaboratorul cel mai important al acestuia, Mihai Antonescu⁴⁴ (culmea, un om și mai orgolios decât Conducătorul!) ori pe Maria, soția lui Ion Antonescu⁴⁵, Hitler a cimentat pentru totdeauna convingerea mareșalului că el era Salvatorul României și singurul care trebuia să ia toate deciziile importante, fără a se mai consulta cu altcineva. Atunci când Antonescu primea asigurări de la cel mai puternic om al Europei că el trebuia să conducă România urmându-și doar propriile convingeri⁴⁶, fără să mai țină cont de nimeni, era prea greu pentru el să realizeze că aceasta era doar o manevră prin

---

⁴² În ședința de guvern din 7 septembrie 1940 Antonescu recuza providențialitatea singurului personaj care îl mai putea concura în această registru mistic, Regele: „Nu mai putem primi mentalitatea din Antichitate sau mentalitatea din Evul Mediu că El este o ființă providențială pe pământ, că este reprezentantul lui Dumnezeu, de care este inspirat” (*Stenogramele...*, vol. I, p. 12).

⁴³ Regele Mihai spunea despre mareșal, de exemplu, în 1943 că este „nebu în sensul medical al cuvântului și că el se crede mai mare decât Mussolini în zilele sale cele mai bune!” (Gh. Buzatu, *Mareșalul Antonescu în fața Istoriei*, Iași, Editura B.A.I., vol. I, 1990, p. 389).

⁴⁴ De exemplu cu ocazia vizitei acestuia la Berlin în octombrie 1941 liderii naștiți l-au copleșit cu laude pentru că știa „influența ce are asupra Mareșalului... Ribbentrop i-a spus chiar că are scripuri de geniu” (C. Pantazi, *op. cit.*, p.144). În urma întrevederilor cu liderii naștiți din 22-23 septembrie 1942, ultra-vanitosul Mihai Antonescu se întorsese atât de copleșit de laudele acestora, încât îi mărturisea entuziasmat lui Ioan Hudiță (la 26 septembrie 1942) că „Hitler este un om genial” și că el și mareșalul „prin munca și abilitatea noastră, noi vom reface nu numai România Mare, așa cum a mai fost, ci una și mai mare” (Ioan Hudiță, *Jurnal politic. 1 martie 1942-31 ianuarie 1943*, p. 240, 241).

⁴⁵ C. Sănătescu nota dezgustat, de exemplu, cum în 1942 Hitler a trimis acesteia o decorație printr-o delegație pompoasă: „nu am văzut o asemenea delegație nici la vreun cap încoronat sau un savant, cu ocazia decernării unei decorații” (C. Sănătescu, *op. cit.*, p. 82).

⁴⁶ Secretarul mareșalului, Gh. Barbul, prezent la câteva din întâlnirile acestuia cu Hitler, consemna (cu ocazia întâlnirii de la München din 12 iunie 1941) unul din trucurile folosite de liderul nazist pentru a-și asigura fidelitatea lui Antonescu: recomanda pur și simplu delegații române „să îl urmărească pe Mareșalul Antonescu” (Gh. Barbul, *op. cit.*, p. 56). Antonescu nu uita să le reamintească miniștrilor săi câtă încredere aveau în el liderii naștiți! De exemplu, la 7 februarie 1941 Conducătorul spunea în ședința guvernului că la întâlnirea din ianuarie 1941 cu el, „Führerul și Ribbentrop au spus: *Tot ce hotărăște gen. Antonescu se va face*”. A doua zi: „V-am mai spus odată ce mi-a comunicat Killinger în misiune oficială: *Mi s-a ordonat să vă spun că dacă dispăre gen. Antonescu, dispăre și Țara Românească*”. Când Raoul Bossy devenea oficial ministrul României la Berlin, Hitler îi transmitea un mesaj, reamintit de Antonescu în ședința de guvern din 28 martie 1941: „*Avem încredere nelimitată în dl general Antonescu*” (*Stenogramele...*, vol. II, p. 178, 184, 795). Bossy nota în jurnalul său că „Göring a declarat generalului Șteflea că dacă dispăre mareșalul Antonescu, vom cădea din nou în mocirlă” Hitler spunea (la 27 noiembrie 1941) lui Bossy și Mihai Antonescu despre mareșal: „Este legat sufletește de el, ca de Mussolini. Pentru dânsul a rupt orice legătură cu Garda de Fier. Nu a fost o hotărâre ușoară de luat...” (Raoul Bossy, *op. cit.*, p. 91, 114).

care Führerul dorea să se asigure că politicienii antinaziști din România nu mai puteau avea nici o influență asupra sa.

Hitler însuși se considera un supraom predestinat de providență să fie „Salvatorul” Germaniei. Antonescu era foarte aproape de a avea o concepție asemănătoare despre el. Atunci când cei doi dictatori s-au întâlnit pentru prima oară, în noiembrie 1940, Hitler a început deja să îl sugestioneze puternic pe general că era omologul său din România, predestinat la rândul său să își salveze țara prin geniul său unic.⁴⁷ Cu aceasta, ultimele rețineri ale lui Antonescu față de ideea propriului său mesianism au dispărut, și din acest moment avea să se considere „Führerul” și „Salvatorul” României, luându-și chiar apelativul lui Hitler, acela de „Conducător”. Astfel, Hitler a reușit o dublă lovitură: l-a determinat pe Antonescu să creadă că acesta trebuia să conducă de unul singur România, ceea ce îl „proteja” de orice sfaturi și sugestii din partea celor care nu erau trup și suflet alături de naziști; pe de altă parte, l-a convins pe Antonescu de necesitatea alinierii totale la Axa Berlin-Roma, în cadrul căreia conducătorul român avea să își împlinească visul – refacerea României Mari!

Pentru a-l manipula mai subtil, încă de la prima lor întâlnire din noiembrie 1940 Hitler l-a declarat pe Antonescu prietenul său personal! Era prea greu pentru orgoliosul Antonescu să refuze „prietenia” celui mai puternic om al Europei! Hitler, care nu a avut nici un prieten adevărat în toată viața sa, a știut însă să mimeze magistral „prietenia” față de Antonescu, convins astfel că trebuie să fie un om providențial din moment ce stăpânul Europei îi dorește colaborarea intimă!⁴⁸ Orbirea lui Antonescu a fost atât de profundă, încât – deși însăși existența României era pe muchie de cuțit – mareșalul își închipuia nu numai că va reface granițele României Mari, dar că le va extinde chiar până la Tisa, incluzând teritoriile promise de Antanta în Primul Război Mondial, precum Banatul sârbesc și Estul Ungariei!

Este regretabil că Antonescu nu a înțeles de la început că Hitler și acoliții săi nu erau decât o grupare criminală decisă să instaureze dominația Germaniei în lume, călcând în picioare toate popoarele mici, chiar și cele care, într-o primă fază, îi erau „prietene”, precum românii sau ungurii. Dezmeticirea lui Antonescu s-a produs foarte târziu, incredibil de târziu, abia cu ocazia ultimei sale întâlniri cu Hitler, la 5 august 1944, când acesta l-a somat să lupte până la capăt alături de Reich și l-a amenințat cu soarta oribilă a Varșoviei! Abia atunci, în ochii mareșalului român, Hitler a apărut fără mască, așa cum era cu adevărat: un „gangster”, după cum i-a zis chiar el!⁴⁹

---

⁴⁷ Cu ocazia întâlnirii lor de la castelul Klessheim din 12 aprilie 1943, Hitler îi spunea mareșalului că are față de el „încredere de nedruncinat, căci providența dăruiește unei țări numai un om care o poate salva” (*Antonescu-Hitler. Corespondență*, vol. II, p. 71).

⁴⁸ Arsenalul de cuvinte al celui mai mare demagog și manipulator de oameni al secolului era inepuizabil pentru a-l „cuceri” pe Antonescu. Astfel, chiar de la prima lor întâlnire, Hitler i-a spus acestuia: „În viitor, toată politica mea externă privind România sau interesele sale se va baza pe strânsa prietenie prin care doresc să mă leg de dumneavoastră” (Gh. Barbul, *op.cit.*, p. 26). După întâlnirea din 12 iunie 1941 dintre cei doi dictatori, Raoul Bossy nota: „Hitler a spus că nu cunoaște decât doi oameni adevărați în Europa: pe Mussolini și generalul Antonescu” (Raoul Bossy, *op.cit.*, p. 54).

⁴⁹ „Aceștia sunt gangsteri! repeta el tot mereu cu sălbăticie”, nota Ion Gheoghe reacția necontrolată de mânie a mareșalului, cu ocazia întâlnirii cu Hitler și acoliții acestuia (Ion Gheoghe, *op.cit.*, p. 335).

Faptul că până atunci mareșalul nu reușise să descifreze cine era cu adevărat Hitler, după ce acesta distrusese toată Europa, este o dovadă certă a manipulării sale de către liderul nazist. Atitudinea firească față de Hitler au avut-o Horthy, Franco sau Mannerheim, care nu au manifestat atâta admirație față de personalitatea Führerului așa cum a fost cazul dictatorului român. Dacă Antonescu ar fi adoptat din 1940 aceeași atitudine rezervată față de persoana lui Hitler, considerându-l (precum Iuliu Maniu și C.I.C. Brătianu) doar un politician viclean și criminal, în care nu se putea avea nici un fel de încredere, nu ar mai fi făcut greșelile care au decurs din admirația față de persoana lui Hitler și dreptatea pe care acesta ar fi fost dispus să o facă, în final, României.

Tragic este că Ion Antonescu nu a avut nici după 1944 puterea de a-și recunoaște greșelile cumplite, care au făcut sute de mii de victime! El a adoptat o concepție asemănătoare cu cea a lui Hitler, pentru care poporul german se dovedise incapabil să se ridice la măreția Führerului său! Astfel, nefericita declarație finală a mareșalului, cu puțin timp înaintea execuției sale din 1 iunie 1946, a fost: „Nu regret nimic” și „Ție, popor ingrat, nu-ți va rămâne nici cenușa mea!”⁵⁰ Ar fi trebuit, totuși, să regrete măcar sutele de mii de morți și mutilați, dacă nu și faptul că s-a lăsat atât de ușor manipulat de un „nebun” și „un gangster”!

Concluzii

Ion Antonescu a fost o personalitate foarte complexă. Guvernarea sa a avut un impact preponderent negativ asupra destinului României în al Doilea Război Mondial. Deși nu lipsit de unele bune intenții, eroarea sa fundamentală a fost credința că Hitler era un om de geniu, de la care aștepta sprijinul pentru refacerea României Mari. Mareșalul a fost convins, ca mulți alți „germanofili”, că Germania va câștiga războiul și locul României este alături de aceasta. Antonescu a fost parțial manipulat și sugestionat de Hitler în această convingere. Cele mai nefaste decizii ale sale, evitabile, au fost: trimiterea de trupe numeroase în adâncurile Uniunii Sovietice, unde au fost nimicite de Armata Roșie, precum și declanșarea Holocaustului, oprit însă la jumătate, spre sfârșitul lui 1942. Aceste decizii au avut ca urmări moartea a sute de mii de români și a altor sute de mii de evrei, ceea ce îndreptățește calificarea sa drept criminal de război. Fără Antonescu, probabil orice alt conducător al României ar fi aderat la Axă și ar fi participat la războiul antisovietic, dar nu la asemenea proporții. Ambițiile, orgoliul și calculele greșite ale mareșalului au făcut cel puțin o jumătate de milion de victime (români și evrei) în plus față de pierderile pe care România le-ar fi avut, probabil, oricum, în acest război.

Gh. Barbul nota că întors acasă, Antonescu le-a spus colaboratorilor săi despre Hitler: „Este un nebun!”, după ce până atunci crezuse despre el că „Este un om mare” (Gh. Barbul, *op.cit.*, p. 166).

⁵⁰ Gh. Buzatu, *Mareșalul Antonescu în fața Istoriei*, vol. II, p. 362, 363.